

BIULETYN KOWIEŃSKI**W I L B I**

WILEŃSKIE BIURO INFORMACYJNE (WILBI) GARBARSKA 7—2.

Nr. Wilno, dnia 9 stycznia 1936 r. 1403.
T r e ś c n u m e r u:

I. ZAGADNIENIA POLITYKI ZAGRANICZNEJ. Dz.Str.**K r o n i k a .**

1. Głosy prasy niemieckiej o Litwie. I. 1.

III. ZAGADNIENIA POLITYKI WEWNĘTRZNEJ I ŻYCIE SPOŁECZNE.**K r o n i k a .**

2. Dokoła rozruchów antyżydowskich na Litwie.- III. "
 3. Sprawa reformy szkolnictwa zawodowego.- " "
 4. Zmiany personalne w wojsku.- " "
 5. Delegacja przemysłowców, kupców i rzemieślników u ministra spraw wewnętrznych.- " "
 6. Dokoła rozruchów włościańskich.- " "
 7. Premier Tubelis o ustawie prasowej.- " 2.

VII. SPRAWY KŁAJPEDZKIE.**K r o n i k a .**

8. Oświadczenie prezesa Dyrektorjatu kłajpedzkiego w sprawie zadań Dyrektorjatu i interesów Kłajpedy. VII. "
 9. Veto gubernatora przeciwko ustawie o zadłużenie rolnictwa.- " 3.
 10. Sprawa wyborów do sejmików powiatowych i rady miejskiej.- " "
 11. Sprawa usuwania urzędników-Litwinów.- " "

VIII. Z ŻYCIA LITWINÓW I PRASY LITEŃSKIEJ NA LITWIE.

12. Wiec protestacyjny w sprawie prześladowań Polaków na Litwie.- VIII."

K r o n i k a .

13. Zjazd Związku Nauczycieli-Litwinów.- " 4.
 14. Nieudzielenie paszportu zgranicznego prezesowi Komitetu Litewskiego.- " "

x

x

x

1903. Wino, dnia 2 stycznia 1903 r.

I. ZAGADNIENIA POLITYKI KRAJOWEJ. K r o j a k . I. Glosy prasy niemieckiej o Litwie.

III. ZAGADNIENIA POLITYKI WZAJNEJ I RYCHU SPORADYCZNE. K r o j a k .

- 1. Dotyczy rozpraw w trybunale w sprawie...
- 2. Sprawy polityczne w sprawie...
- 3. Sprawy polityczne w sprawie...
- 4. Sprawy polityczne w sprawie...
- 5. Sprawy polityczne w sprawie...
- 6. Sprawy polityczne w sprawie...
- 7. Sprawy polityczne w sprawie...

VII. SPRAWY KRAJOWE. K r o j a k .

- 8. Oświadczenie prezesa Dyktanda tu kulturalnego...
- 9. W sprawie zjazdu Dyktanda tu i Instytutu Krajowego...
- 10. W sprawie zjazdu Dyktanda tu i Instytutu Krajowego...
- 11. W sprawie zjazdu Dyktanda tu i Instytutu Krajowego...

VIII. Z RYCIA LITWAŃ I PRACY LITWAŃSKIEJ NA LITWE.

12. Wniosek dotyczący w sprawie (zjazdowa Litwa) na Litwie.

K r o j a k . 13. Wniosek z okazji...

14. Wniosek z okazji...

x

x

x

I. ZAGADNIENIA POLITYKI ZAGRANICZNEJ.

K r o n i k a .

1/. GŁOSY PRASY NIEMIECKIEJ O LITWIE. "Rytas" z 7.I.36.: Cała niemal prasa niemiecka napada na rząd belgijski spowodu aresztowania siedmiu germanizatorów. "Berliner Boensenzeitung" zarzuca rządowi belgijskiemu pogwałcenie prawa, sprowokowanie niewinnych ludzi i t.d. "Deutsche Allgemeine Zeitung" pisze m.innemi, że belgijskie wypadki przypominają swą formą postępowanie litewskie. /A-6/.-

III. ZAGADNIENIA POLITYKI WEWNĘTRZNEJ I ŻYCIE SPOŁECZNE.

K r o n i k a .

2/. DOKOŁA ROZRUCHÓW ANTYŻYDOWSKICH NA LITWIE. Niemieckie biuro informacyjne donosi z Kowna, że w miasteczku Wornie doszło w tych dniach do poważnych rozruchów antyżydowskich podczas dnia targowego. W starciu pomiędzy żydowskimi handlarzami, a przybyłymi na targ chłopami 10 osób odniosło ciężkie rany. Delegacja żydowska udała się do ministra Spraw Wewnętrznych w Kownie, który zarządził natychmiastowe dochodzenie.

Jak podaje prasa ryska z 10 stycznia odiedziła ministra S.Wewn. gen. Czaplakasa 7 stycznia delegacja żydowska z miasteczka Worn i okolic z miejscowym rabinem na czele i wręczyła ministrowi memorjał w sprawie zamieszek jakie miały miejsce w Worniach. Grupa miejscowej ludności dokonała antyżydowskich ekscesów, przyczem raniono 33 osoby, z czego trzy ciężko.

Minister wysłuchał oświadczenia delegacji, poczem oznajmił, że jeszcze przed jej przyjściem otrzymał wiadomość o ekscesach i nakazał przeprowadzenia najdokładniejszego śledztwa. Minister wyraził wielkie ubolewanie spowodu zajść i oświadczył, że podjął stanowcze kroki w kierunku niedopuszczenia do powtórzenia się podobnych ekscesów. Do Worn wydelegowani zostali urzędnicy M-stwa Spr.Wewn. dla wykrycia winnych. Późtem minister S.Wewn. skomunikował się z ministrem Obrony Kraju, który zarządził zastosowania odpowiednich środków przez wojennego komendanta Worn. /D-8/P.

3/. SPRAWA REFORMY SZKOLNICTWA ZAWODOWEGO. "L.Žinios" z 7.I.1936 r.: Przed paru laty była opracowana ustawa o szkolnictwie zawodowym, nie została ona jednak ogłoszona. Obecnie Departament Kultury znów przystąpił do jej rozpatrywania. Zamiast jak poprzednio 416-klasowych szkół handlowych o charakterze ogólnokształcącym, obecnie są projektowane 2 i 4-letnie szkoły handlowe i rzemieślnicze o charakterze ściśle zawodowym i praktycznym. W przyszłości kursy rzemieślnicze będą tylko dla dokształcania rzemieślników, lecz przygotowywać nowych nie będą one miały prawa. Rzemieślnikami będą mogli się stać tylko ci, co mają wieloletnią praktykę lub którzy ukończyli szkoły rzemieślnicze. /C-17/4/.

4/. ZMIANY PERSONALNE W WOJSKU. "L.Žinios" z 7.I.1936.: Na mocy aktów Prezydenta Państwa w tych dniach kilku wyższych wojskowych otrzymało nowe przydziały i przeniesienia oraz kilku oficerów otrzymano nominacje na wyższy stopień. /C-15/4/.

5/. DELEGACJA PRZEMYSŁOWCÓW, KUPCÓW I RZEMIEŚLNIKÓW U MINISTRA SPRAW WEWNĘTRZNYCH. "L.Žinios" z 7.I.1936 r.: W tych dniach delegacja związku przemysłowców, kupców i rzemieślników Litwinów udała się do ministra Spraw Wewn. w sprawie potrzeby zmiany ustawy o odpoczynku świątecznym. /C-27/.

6/. DOKOŁA ROZRUCHÓW WŁOŚCIANSKICH. "L.Žinios" z 7.I.1936 r.: W dniach 2-3 stycznia Wojenny Sąd Polowy w Uciane po rozpatrzeniu sprawy gospodarzy skazał: Józefa Żwirinasa na dwa lata więzienia ciężkich robót, Szyrwidasa na trzy lata, J. Bidlauskasa na cztery lata, Namajuskę na pięć lat i Jana Żwironasa na dziesięć lat. Uniewinnieni zostali: Konstanty Dudlauskas, Antoni Dudlauskas, Garunksztis, Binkauskas, Rutkauskas i Kirwelis.

W tych dniach w pow.rosieńskim spłonęło gumno wójta gminy Szymkajcie. Są podejrzenia, że pożar nastąpił skutkiem podpalenia. W gm. Pajawonie, pow.wyżkowyszowskiego kierownik szkoły początkowej A.Matukewiczius oraz jego sąsiad Subaczius, obaj narodowcy, w czasie powrotu do domu późnym wieczorem zostali napadnięci. Dano do nich kilka strażaków rewolwerowych. Policja bezpieczeństwa wszczęła dochodzenie. /C-4/3/.P.

7/. PREMJEER TUBELIS O USTAWIE PRASOWEJ. "L.Aidas" z 7.I.1936 r.: Premjer Tubelis udzielił przedstawicielowi "Elty" krótkiego wywiadu w sprawie nowej ustawy prasowej, oświadczając co następuje:

"Opinia publiczna nabiera coraz większego znaczenia. Jednak potężna jest tylko zorganizowana opinia publiczna. Na Litwie też więc chodzi o to, by opinia publiczna w sprawach ogólnopństwowych i narodowych była jednolita. Można to osiągnąć przez stworzenie organów kierowniczych, któreby udzielały wskazówek w zakresie postępowania odnośnie różnych objawów życia państwowego i narodowego. Taki organ kierowniczy jest dla Litwy doniosły, zarówno ze względu na politykę wewnętrzną jak i zagraniczną. W polityce zagranicznej często wypada zetknąć się z obcą antylitewską propagandą, w której sieciach niekiedy się zorientować. Często króć obce wpływy wdzierają się na Litwę, pozornie całkiem niewinnymi sposobami. Trzeba stać bardzo blisko steru państwowego, by dojrzeć szkodliwość tych wpływów dla Litwy. Dla odparcia takich wpływów często potrzebne są wskazówki organów reprezentujących politykę. Wskazówki takie są doniosłe też w dziedzinie polityki wewnętrznej. Wroga dla Litwy propaganda służąc obcym politycznym celom często dąży do osłabienia odporności litewskiego kraju, prowadząc robotę rozbijania narodu i podburzenia jednej części społeczeństwa przeciwko drugiej. Środki i cele takiej propagandy niezawsze dadzą się łatwo uchwycić. Potrzeba tu autorytatywnego oświetlenia wspomnianych środków i celów dla zagrodzenia drogi szkodliwemu obcemu wpływowi.

Jedną z podstawowych zadań rządu narodowego jest skupianie wszystkich twórczych sił narodu. Dla osiągnięcia tego celu opinia publiczna również ma znaczenie pierwszorzędne. W związku z tem prasa nie może chodzić luzem. Winna ona spełniać pewne zadania w twórczej pracy państwowo-narodowej. Spełni zaś to zadanie pomysłnie, o ile przestrzeżeć będzie odpowiednich wytycznych.

Nowa ustawa prasowa daje właśnie możliwość głębszego wciągnięcia do pracy państwowo-twórczej. Pozwala ona z jednej strony zagrodzić drogę szkodliwym wpływom, z drugiej zaś - daje możliwość zadania od prasy takiego oświetlenia spraw państwowo-narodowych, jakie najlepiej tym sprawom odpowiada. Na tem właśnie polega głównie znaczenie nowej ustawy prasowej dla życia litewskiego. Ustawa ta jest poważnym krokiem naprzód na drodze organizacji litewskiej opinii publicznej. /C-18/5/. P.

VII. SPRAWY KŁAJPEDZKIE.

K r o n i k a .

8/. OŚWIADCZENIE PREZESA DYREKTORJATU KŁAJPEDZKIEGO W SPRAWIE ZADAŃ DYREKTORJATU I INTERESÓW KŁAJPEDY. "L.Žinios" z 7.I.1936 r.: Przedstawiciel Reuchera w Kownie uzyskał od prezesa Dyrektorjatu kłajpedzkiego p.Baldziusa oświadczenie w sprawie zadań Dyrektorjatu i interesów Kłajpedy.

Baldzius przede wszystkim podkreślił chęć współpracy z rządem. Środki użyte w tym celu uważa Baldzius za słuszne zarówno pod względem prawnym jak i politycznym. Zalnianie urzędników jest zdaniem Baldziusa wynikiem sytuacji, jaka się wytworzyła po wyborach. Środki te podobnie, jak nominacje urzędników dawniej zwolnionych nie powinny być dziwić. Według p.Baldziusa dawni urzędnicy powrócili na swe stanowiska jedynie w tych wypadkach, kiedy zgodnie z ustawą znali oni język litewski.

Mówiąc o szkołach p. Baldzius oświadczył, że referent szkolny Dyrektorjatu uzgadnia te sprawy z odnośnym radcą urzędu Gubernatora. Niezależnie od wyniku, jaki się w tej dziedzinie osiągnie Dyrektorjat przestrzegać będzie w sprawie szkolnictwa ustroju demokratycznego, przewidzianego przez statut.

Co się tyczy ogólnej sytuacji Baldzius oświadczył, że dąłoby się osiągnąć wyjaśnienia atmosfery, gdyby okazano więcej zrozumienia poglądom Dyrektorjatu, odpowiadającym opinii większości mieszkańców Kłajpedy. Stosunki z Niemcami zależą od okoliczności za które niepodobna zwać odpowiedzialności na Dyrektorjat. Baldzius jest osobiście zdania, że wielką rolę odegrają w tym względzie konsekwencje procesu Neumanna i Sassa. Byłoby więc pożądane, by konsekwencje te zostały jaknajrychlej zlikwidowane, a stosunki z Niemcami przywrócone, zwłaszcza w zakresie małego ruchu granicznego i eksportu litewskiego do Niemiec, co jest ważne nie tylko dla Kłajpedy, lecz również dla całej Litwy.

Co się tyczy dalszych stosunków Kłajpedy z Państwem Litewskim, to Baldzius oświadczył, że ze względu na 15-letnią praktykę zbyt optymistyczna prognoza nie byłaby uzasadniona. Główną przeszkodą w tym względzie jest to, że Kłajpeda i Kowno odmiennie rozumieją realizację autonomii. Na przyszłość należy unikać konfliktów oraz drobnych, któreby mogły stanowić przyczynę tych konfliktów. /E-2/.P.

9/. VETO GUBERNATORA PRZECIWKO USTAWIE O ZADŁUŻENIU ROLNICTWA. "L. Žinios" z 7.I.1936 r.: Gubernator Kraju Kłajpedzkiego zatwierdził 5 ustaw natury gospodarczej i finansowej, przyjętych przez Sejmik. Jednak ustawę o zadłużeniu rolnictwa gubernator uznał za wychodzącą z ram kompetencji Sejmiku i założył przeciwko niej veto. Ta sama ustawa była już uchwalona przez Sejmik i odrzucona przez gubernatora w 1933 r. /E-2/.

10/. SPRAWA WYBORÓW DO SEJMIKÓW POWIATOWYCH I RADY MIEJSKIEJ. "Rytas" z 7.I.1936 r.: Przyszłej wiosny odbędą się w Kłajpedzie wybory do sejmików powiatowych oraz rady miejskiej. /E-9/.

11/. SPRAWA USUWANIA URZĘDNIKÓW-LITWINÓW. "Rytas" z 7.I.1936 r.: Zaszły nowe wypadki przyjęcia na stanowiska w urzędach autonomicznych Kraju Kłajpedzkiego szeregu Niemców zamieszanych poprzednio w sprawy polityczne i usuniętych przez Dyrektorjat litewskie. W związku z temi oznaczeniami znów usunięto paru Litwinów m.in. nauczyciela Trumpaša absolwenta seminarjum nauczycielskiego w Taurogach. Nie otrzymał on żadnej kompensacji przy zwolnieniu z posady. /E-2/.

VIII. Z ŻYCIA LITWINÓW I PRASY LITEWSKIEJ NA LITWIE.

12/. WIEC PROTESTACYJNY W SPRAWIE PRZEŚLADOWAŃ POLAKÓW NA LITWIE "Vil. Ryt." Nr.3 z 7.I.1936 r. W następujący sposób opisuje wiec protestacyjny w sprawie prześladowania Polaków na Litwie:

Antylitewski wiec.

Transparent. Dnia 3 stycznia ok. godz. 12-iej wileńscy strażacy zawiesili przy ul. Mickiewicza naprzeciwko Katedry wielki transparent, który wzywał ludność na wiec organizowany w sali miejskiej spowodu prześladowań Polaków na Litwie. Wiatr niszczył w nocy transparent, to też nazajutrz strażacy zawiesili nowy. Odezwa przeciwko prześladowaniom Polaków na Litwie. W nocy z piątku na sobotę rozklejono w mieście odezwę przeciwko prześladowaniom Polaków na Litwie. W odezwie nie wymieniono ani jednego faktu. Pod odezwą m.in. figurują podpisy związku literatów i doróżkarzy. Poza tem podane są organizacje, których wogóle niema np. z łązek spółdzielni polskich.

Wiec. Ubiegłej niedzieli zwołano w sali miejskiej wiec, na którym kilku mówców wykazywało, że na Litwie Polakom wyrządzane są krzywdy i że Polacy są prześladowani. Żaden z mówców nie wymienił ani jednego namacalnego faktu, z któregooby wynikało, że na Litwie prześladowuje się Polaków. Mówcy używali zdań ogólni-

kowych, opierając się na swoistych danych statystycznych, które już od 10-ciu lat stanowią dla prasy polskiej argumenty niedające się obalić. Niektórzy z mówców doszli w swym gadaniu do tego, iż twierdzili, że w Wileńszczyźnie jest 198 szkół litewskich.

Na wiecu mówili M.Osikowski, A.B. białski, Z.Logis i W.Kwiatkowski. Ten ostatni jest eks-księdzem i w swoim czasie był proponowany na nauczyciela do gimnazjum litewskiego. Po wszystkich przemówieniach przyjęte zostały rezolucje, w których również nie podano ani jednego faktu o prześladowaniu Polaków na Litwie. W czasie wiecu w trzech miejscach były ustawione megafony. Jednak ze wyjątkiem tłumy przy sali miejskiej w innych miejscach zaledwie garstka ludzi słuchała przemówień. W związku z tem, twierdzenie p.Beuermanna, że w wiecu wzięło udział ok. 25-ciu tysięcy ludzi wydaje się mocno przesadzone. Jest rzeczą godną uwagi, że w wiecu uczestniczyło bardzo mało inteligentów. Po wiecu kilkadziesiąt osób udało się do Województwa dla wręczenia panu wojewodzie odczytanych na wiecu rezolucyj.

Bezimienny"komitet wykonawczy."Z zamieszczonych w prasie polskiej opisów niejasno gdzie był zorganizowany"wykonawczy komitet wiecu". Nie podaje się również kto tworzy "wykonawczy komitet wiecu", któremu polecono wykonać rezolucje przygotowaną na wiecu.

Demonstracja. Słowo Nr. 5 pisze:"Wczoraj/dnia 5 stycznia/wieczorem na Antokolu koło domu, w którym się mieści T-stwo "Rytas" zebrał się wielki tłum demonstrując przeciwko represjom na Litwie. Po okrzykach zebranie rozeszli się."

Jeszcze mało? Piśma polskie w Wilnie zamieściły w widoczniejszych miejscach rezolucje spisane przez organizatorów wiecu i komunikują, że bodaj 12 b.m. zorganizowana będzie w Wilnie antylitewska manifestacja. Ciekawą jest rzeczą, czegoż wreszcie chcą panowie: Glatmann, Bobiański, Beuermann i inni?

Prosimy o podanie nazwisk. O ile można się pokłapać z wiadomości podanych przez miejscową prasę polską o mowie p.Kwiatkowskiego na wiecu, miał on oświadczyć/"Słowo" Nr.6/ że na Litwie 40 nauczycieli-Polaków siedzi w więzieniu.

Łatwo to powiedzieć, lecz byłoby o wiele lepiej, żeby p.Kwiatkowski czy ktoś inny z"wykonawczego komitetu wiecu" ogłosił nazwiska i imiona tych nauczycieli, jak również w jakich siedzą więzieniach, kiedy, gdzie i za co zostali skazani.

W rozklejonych na ulicach cdezwach organizatorzy wiecu twierdzą, że na Litwie w kościołach bije się i morduje Polaków. Twierdzenie to również należałoby poprzeć faktami z zaznaczeniem kiedy i w jakim kościele zamordowano oraz czem się zakończyła sprawa tych morderstw.

Podaliśmy tu kilka ciekawych rysów z zorganizowanego wiecu. Obszerniej o nim napiszemy ze względów każdemu wiadomych. /H-4/12/.P.

K r o n i k a .

13/. ZJAZD ZWIĄZKU NAUCZYCIELI-LITWINÓW. "Vil.Ryt." z 7.I.1936 r.:Dnia 29 grudnia r.b. miała się odbyć akademja litewska dla uczczenia 10-lecia Związku Nauczycieli-Litwinów. Jednak starostwo na akademję nie zezwoliło. Wobec tego 30 i 31 grudnia odbył się zwykły roczny zjazd członków Związku Nauczycieli-Litwinów. Po pozdrowieniach, referatach i dyskusjach wybrano nowy zarząd w składzie następującym: Jan Jankowski - prezes, Piotr Wajtulonis - wiceprezes, Walerja Czepulisówna - sekretarka, Wincenty Makarewicz - bibliotekarz i Zygmunt Prantkelewicz - skarbnik. Kandydatami zostali: Antoni Petkelis, i Adam Butrym. W skład komisji rewizyjnej weszli: Jan Murynas, Bernard Czarniawski i Stanisław Kozłowski. /H-3/7/.P.

14/. NIEUDZIELENIE PASZPORTU ZAGRANICZNEGO PREZESOWI KOMITETU LITWESKIEGO. "Vil.Ryt." z 7.I.1936 r.: Prezes lit. Komitetu Narodowego w Wilnie p.K.Staszys chciał wyjechać zagranicę, lecz nie otrzymał paszportu zagranicznego. /H-1/2/.P.

